

ERGENLERİN BENLİK ALGILARININ YORDAYICILARI OLARAK: AKADEMİK ÖZ-YETERLİK İNANCI VE AKADEMİK BAŞARI

Fatma ALTUN, Hikmet YAZICI

KTÜ, Fatih Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Trabzon, Türkiye.

İlk Kayıt Tarihi: 17.08.2011

Yayına Kabul Tarihi: 20.10.2011

Özet

Bu çalışmanın temel amacı, akademik öz-yeterlik inancı, akademik başarı, yaş, cinsiyet ve okulda yatılı olma değişkenlerinin, ergenlerin benlik algıları üzerindeki etkilerini incelemektir. Çalışmada ayrıca ergenlerin benlik algılarının okul türü, sosyo-ekonomik düzey ve seçilen akademik alana göre farklılaşp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Araştırma grubu 382 (K=196, E=186) ortaöğretim öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri Bilgi Formu, Piers Harris Çocuklar İçin Benlik Kavramı Ölçeği ve Akademik Öz-Yeterlik Ölçeği ile elde edilmiştir. Yapılan çoklu regresyon analizi sonucunda seçilen değişkenlerin ergenlerin benlik algılarının %11'ini açıkladığı görülmüştür. Ayrıca ergenlerin benlik algılarının sosyo-ekonomik gelir düzeyine göre farklılık göstermediği buna karşılık okul türü ve seçilen alana göre anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar literatür bulguları ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Ergenler, Benlik Kavramı-Algısı, Akademik Öz-yeterlik, Akademik Başarı*

ACADEMIC SELF-EFFICACY BELIEFS AND ACADEMIC ACHIEVEMENT AS PREDICTORS OF ADOLESCENTS' SELF-PERCEPTION

Abstract

The main aim of this study was to investigate the effects of academic self-efficacy, academic achievement, age, gender and boarding school on adolescents' self-perceptions. In addition, in this study, differences in the self-perceptions of adolescents based on school type, socio-economic level and chosen academic area were investigated. The sample of the study consisted of 382 (F=196, M=186) high school students. The data of the study was obtained with information gathering form, Piers Harris Children's Self Concept Scale and the Academic Self-Efficacy Scale. As a result of multiple regression analysis, the selected variables were explained 11% of adolescents' self-perceptions. Also, adolescents' self-perceptions did not differ according to socio-economic level but according to type of school and chosen academic area were showed a significant difference. Results of the study were discussed with in the light of the current literature.

Key Words: *Adolescents, Self-Perception, Academic Self-Efficacy, and Academic Achievement*

1. Giriş

Benlik kavramı (self-concept) kişinin kendi kimliği, değeri, yetenekleri, sınırları, değer yargıları, amaçları gibi kendisi hakkındaki görüşlerinin, duygularının ve tutumlarının toplamı olarak veya daha kısa bir ifadeyle bireyin kendine ilişkin zihinsel tablosu olarak tanımlanır (1). Benlik kavramı, kişinin kendine yönelik algılarını içerdiğinden literatürde benlik algısı (self-perception) olarak da kullanılmaktadır (2). Bazı araştırmacılar genel benlik algısının çok boyutlu ve hiyerarşik bir yapıya sahip olduğunu belirtir (3, 4). Bu yapıya göre, genel benlik kavramı temelde akademik, sosyal ve fiziksel benlik algısı olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Daha sonra bu hiyerarşik yapı içerisinde akademik benlik algısı, matematik, dil gibi özel alanlara; sosyal benlik algısı, arkadaş ve aile ilişkilerine; fiziksel benlik algısı ise fiziksel yetenek ve fiziksel görünüm gibi alt faktörlere ayrılmaktadır (5, 2). Genel olarak benlik algısı öz-güven ve öz- saygı ile yakından ilişkili bir kavramdır (6). Olumlu benlik algısına sahip olan bireylerin öz-saygıları, öz-güvenleri ve değerlilik duyguları da güçlüdür. Bu bireylerin kişilerarası ilişkilerde, yeni durumlara uyma ve işbirliği konularında olumsuz benlik algısına sahip olan bireylerden daha başarılı oldukları görülmektedir (7).

Erken çocukluk dönemlerinden itibaren gelişmeye başlayan benlik algısı özellikle ergenlik döneminde önemli bir ivme kazanır. Ergenlik dönemindeki bireyler ebeveyn, arkadaş, öğretmen gibi kendileri için önemli olan kişilerden kendileri hakkında sözel ya da sözel olmayan geri bildirimlerle bazı yargılara ulaşırlar. Bu dönemde bireyler kendi performanslarını sürekli olarak hem kendi standartları ile hem de yaşlıları ile karşılaştırma eğiliminde olduklarından, benlik algılarının gelişiminde içsel ve dışsal (sosyal) karşılaştırmaların her ikisi de önemli hale gelir (2). Bu süreçte okul ortamının ve akademik yaşantıların etkisi önem taşır. Akademik olarak başarılı olma, kendini değerli hissetme ve arkadaş grubu arasında popüler olma, olumlu benlik algısını güçlendirdiği için, benlik algısı okul başarısı ile olumlu yönde ilişki gösterir (6). Benzer araştırmalarda öğrencilerin benlik algıları ile akademik başarıları arasında olumlu yönde anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır (8,9).

Kişinin kendi yeteneğine, gücüne, becerilerine ilişkin duygusu olarak tanımlanan (1) öz- yeterli inançlarının da ergenlerin benlik algıları üzerinde son derece önemli bir etkiye sahip olduğu bilinmektedir (10). İlk kez Sosyal Öğrenme Kuramıyla ortaya konan öz-yeterlik (self-efficacy) kavramı bireyin olası durumlarla başa çıkabilmek için gerekli olan eylemleri ne kadar iyi yapabileceğine dair kişisel yargılarını içerir (11). Akademik görevleri başarıyla tamamlayabilme konusunda bireyin kendisine olan inancı ise akademik öz-yeterlik olarak tanımlanır. Öğrencilerin hedefleri, motivasyon düzeyleri, akademik başarıları, öğrenmelerine ve daha büyük akademik başarılar elde etmelerine dönük yeterli inançlarını etkiler (6). Bandura (12) öz-yeterlik

inançlarının dört temel kaynağı olduğunu belirtmiştir. Bunlar doğrudan deneyimler, sosyal ya da modeller tarafından sağlanan dolaylı yaşantılar, sözel ikna ve bireylerin fiziksel ve duygusal durumlarıdır. Bunlardan öz-yeterlik inançları üzerinde en fazla etkili olan doğrudan deneyimlerdir. Kişi kendi yaşantıları sonucu elde ettiği başarılarla güçlü bir öz-yeterlik inancı geliştirebilirken başarısızlıkları ise bu inançlarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Geçmiş yaşantıların sonuçlarıyla ilişkili olan öz-yeterlik inançları, bireylerin gelecekle ilgili başarı ya da başarısızlık durumlarını, kendileri hakkındaki değerlendirmelerini ve dolayısıyla benlik algılarını etkiler (5). Benlik algısı genel bir kavram olup içerisinde akademik olan ve olmayan birçok boyutu barındırmaktadır. Akademik öz-yeterlik inancı ise daha çok bireyin belirli bir alanda ne yapabileceğine dair öznel değerlendirmelerini içermektedir. Bu nedenle akademik öz-yeterlik inancının genel benlik algısından çok, akademik benlik algısı ile daha güçlü bir ilişki içerisinde olduğuna dair bulgular vardır (13). Telef (14) de ergenler üzerinde yaptığı çalışmada olumsuz benlik algısı ile akademik öz-yeterlik inancı arasında düşük düzeyde olumsuz yönde bir ilişki olduğunu tespit etmiştir.

Kişinin kendine dönük yargılarını içeren benlik algısı çok boyutlu bir yapıdır ve birçok değişkenle ilişkilidir. Ergenlik dönemi kimliğin ve benlik algısının gelişimi açısından kritik bir dönemdir. Bu dönem aynı zamanda akademik yaşantılar açısından da önemlidir. Bu çalışmada akademik öz-yeterlik inançları ile akademik başarı performanslarının ergenlerin benlik algılarını açıklamada anlamlı bir işleve sahip olup olmadıkları incelenmektedir. Ortaya çıkan sonuçların ergenlerin benlik algılarını açıklama çalışmalarına anlamlı katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. Yöntem

Araştırma Grubu

Araştırma grubunu 2010-2011 Öğretim Yılında Trabzon'daki sekiz farklı orta-öğretim okulundan yansız seçilmiş 382 öğrenci oluşturmaktadır. 196'sı kız (%51.3) 186'sı erkek (% 48.7) olan araştırma grubundaki öğrencilerin yaş ortalaması 16.15 (Ss=1.16)'dir. Öğrencilerin son dönem akademik notları 40 ile 98 arasında değişmekte olup, akademik başarı ortalamaları 74.38'dir.

Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

Bilgi Toplama Formu: Araştırmaya katılan öğrencilerin bazı demografik özelliklerinin ve akademik başarılarının belirlenmesi amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Bu formda, yaş, cinsiyet, sınıf, okul türü, seçtikleri akademik alan, ikamet yeri, anne-baba eğitim durumu, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ve son dönem akademik not ortalamalarına ilişkin sorular bulunmaktadır.

Piers-Harris Çocuklar İçin Benlik-Kavramı Ölçeği: Bu ölçek, öğrencilerin benlik kavramlarını ölçmek amacıyla 1964 yılında Piers ve Harris tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması 1986 yılında Çataklı ve Öner tarafından yapılmış-

tır. 80 tanımlayıcı ifadeden oluşan ölçek altı alt faktörden oluşmaktadır (I. Mutluluk ve doyum, II. Kaygı, III. Popülarite, Gözde Olma, IV. Davranış ve Uyuma, V. Fiziksel Görünüm, VI. Zihinsel ve Okul Durumu). Bu faktörler toplam test varyansının %42'sini açıklamaktadır. İfadelerde verilen yanıtlar “Evet” ya da “Hayır” şeklindedir. Bir bireyin bu ölçekten alacağı puan “0” dan “80” e kadar değişebilmektedir. Puanlar yükseldikçe bireyin benlik kavramının daha olumlu düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Ölçekte ters puanlanan maddeler bulunmaktadır. Genelleştirilmiş Kuder Richardson 20 formülünün uygulanmasıyla elde edilen güvenilirlik değerleri ilkökul için .86 ve ortaokul için .87 olarak bulunmuştur. Test-tekrar test korelasyonları, Pearson Momentler Çarpımı formülüyle hesaplanmış ve değişmezlik katsayısı .70 olarak bulunmuştur (15).

Akademik Öz-Yeterlik Ölçeği: Öğrencilerin akademik öz-yeterlik inançlarını ölçmek amacıyla Owen (1988) tarafından geliştirilen ölçeğinin Türkçe uyarlaması Kemer (16) tarafından lise öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Toplam 33 maddeden oluşan ölçek “1-Kesinlikle katılmıyorum” ile “5-Tamamen katılıyorum” arasında değişen beşli Likert tipinde cevaplanmaktadır. Altı alt faktörden oluşan ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .87 olup, alt ölçekleri için sırası ile “akademik öz-yeterlik” alt ölçeği için .81, “iyi vatandaş özellikleri” alt ölçeği .70, “sosyal öz-yeterlik” alt ölçeği için .71, “anlayış” alt ölçeği için .54, “akademik yardım yeterliği” alt ölçeği için .88 ve “nicel öz-yeterlik” alt ölçeği için .52 olarak bulunmuştur.

Araştırmada Kullanılan Veri Analiz Teknikleri

Veriler SPSS 15.0 paket programı ile analiz edilmiştir. Bu kapsamda, araştırma grubuna ve çeşitli araştırma değişkenlerine ait bilgiler tanımlayıcı istatistik tekniklerinden yararlanılarak açıklanmıştır. Sürekli puan niteliğindeki değişkenler arasındaki ilişkiler Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı (PMÇKK) ile incelenmiştir. Akademik öz-yeterlik, akademik başarı, yatılı olma/olmama durumu, yaş ve cinsiyet değişkenlerinin benlik algısını yordamadaki rolünün araştırılmasında Çok Yönlü Regresyon Analizinden yararlanılmıştır. Öğrencilerin benlik algılarının, okul türü, sosyo-ekonomik gelir düzeyi ve seçtikleri alana göre farklılaşp farklılaşmadığı ise ANOVA ile analiz edilmiştir.

3. Bulgular

Tanımlayıcı Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilere ait bazı tanımlayıcı bilgiler Tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo 1. Araştırma Grubuna Ait Tanımlayıcı İstatistik Bulguları

Değişkenler		Öğrenciler (n=382)	
		f	%
Cinsiyet	Kız	196	51.3
	Erkek	186	48.7
Sınıf	9. Sınıf	101	26.4
	10. Sınıf	90	23.6
	11. Sınıf	94	24.6
	12. Sınıf	97	25.4
Ekonomik Gelir Düzeyi	Düşük	133	34.8
	Orta	121	31.7
	Yüksek	128	33.5
Okul Türü	Genel Lise	129	33.8
	Anadolu Lisesi	69	18.1
	Fen Lisesi	67	17.5
	Meslek Lisesi	117	30.6
Tercih Edilen Alan	Fen/Matematik	214	56.0
	Sosyal Bilimler	52	13.6
	Türkçe/Matematik	116	30.4
Okulda Yatılı Olma	Yatılı Olan	52	13.6
	Yatılı Olmayan	330	86.4
İkamet Yeri	Köy	71	18.6
	Belde	122	31.9
	İlçe	112	29.3
	Şehir Merkezi	77	20.2

Benlik Algısı, Öz-yeterlik İnançları, Yaş ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkiler

Ergenlerin benlik algıları ve diğer değişkenler arasındaki ilişkiyi görmek ve regresyon analizi modelini oluşturmak için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonundan yararlanılmıştır. Tablo 2’de görüldüğü gibi benlik algısı ile akademik başarı ($r = -.18, p < .01$), yaş ($r = -.15, p < .01$) arasında negatif yönde anlamlı, öz-yeterlik inancı ($r = .16, p < .01$) arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişkiler vardır.

Tablo 2. Benlik Algısı, Öz-yeterlik İnançları, Yaş ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkiler

Değişken	Yaş	AO	ÖYİ	BA	Ort.	Ss.
Yaş	1				16.15	1.16
AO	-.15**	1			74.38	12.13
ÖYİ	-.14**	.32**	1		109.82	15.62
BA	.01	-.08	.26**	1	50.50	7.59

AO: Akademik Not Ortalaması, ÖYİ: Öz Yeterlik İnancı, BA: Benlik Algısı

** $p < .01$

Ergenlerin Benlik Algılarının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Tablo 3'te görüldüğü gibi, değişkenler toplam varyansın %11'ini açıklamaktadır ($F_{(5,376)}=9.68, p=.001$). Akademik başarının ($\beta = -.12, p<.05$), yatılı olma durumunun ($\beta = .14, p<.05$) ve öz-yeterlik inancının ($\beta = .30, p<.05$) modele özgün katkısı anlamlı iken, yaşın ($\beta = .01, p>.05$) ve cinsiyetin ($\beta = -.01, p>.05$) ise modele özgün katkısı anlamlı değildir.

Tablo 3. Benlik Algısının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi

Değişken	B	SH	β	t	p	R	R ²	ΔR^2	F
Sabit	32.64	7.23	-	4.52	.001	.34	.11	.10	9.68
Cinsiyet	-.09	.76	-.01	-.12	.906				
Yaş	.09	.32	.01	.26	.792				
Akademik Başarı	-.07	.04	-.12	-2.08	.039				
Yatılı Olma	3.19	1.19	.14	2.69	.008				
Öz-Yeterlik	.15	.03	.30	5.82	.001				

Ergenlerin Benlik Algılarında Okul Türüne, Seçilen Akademik Alana, Sosyo-Ekonomik Gelir Düzeyine Dayalı Farklılıklar

Katılımcıların benlik algılarının okul türü, seçilen akademik alan ve sosyo-ekonomik gelir düzeyine dayalı farklılıkları Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) ile incelenmiş, elde edilen bulgular Tablo 4'de özetlenmiştir. Ergenlerin benlik algılarında sosyo-ekonomik gelir düzeyine dayalı olarak anlamlı bir farklılık gözlenmezken ($F_{(2,379)} = 1.66, p>.05$), okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılık olduğu bulunmuştur ($F_{(3,378)} = 8.78, p<.05$). Farkın kaynağını anlamak üzere yapılan Bonferroni testi sonucunda; Meslek Lisesi ($\bar{X} = 51.17$), Genel Lise ($\bar{X} = 51.48$) ve Anadolu Lisesi ($\bar{X} = 51.57$) öğrencilerinin benlik algısı puanlarının Fen Lisesindeki öğrencilerin puanlarından ($\bar{X} = 46.31$) anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ergenlerin benlik algılarının farklılaştığı bir başka değişken ise seçtikleri akademik alandır ($F_{(2,379)} = 6.10, p<.05$). Yapılan Bonferroni testi sonucunda Türkçe-matematik alanını tercih eden öğrencilerin benlik algısı puanlarının ($\bar{X} = 52.18$) fen bilimleri alanını tercih eden öğrencilerden ($\bar{X} = 49.32$) anlamlı derecede yüksek olması farkın kaynağı olarak bulunmuştur.

Tablo 4. Ergenlerin Benlik Algılarında Okul Türü, Seçilen Akademik Alan ve Sosyo-Ekonomik Gelir Düzeyine Dayalı Farklılıklar

Değişken	Faktör	KT	Sd	KO	F	p
Okul Türü	Gruplar arası	1431.31	3	477.10	8.78	.001
	Gruplar içi	20542.19	378	54.34		
	Toplam	20973.50	381			
Seçilen Akademik Alan	Gruplar arası	684.85	2	342.43	6.10	.002
	Gruplar içi	21288.64	379	56.17		
	Toplam	21293.50	381			
Sosyo-Ekonomik Gelir Düzeyi	Gruplar arası	190.21	2	95.11	1.66	.19
	Gruplar içi	21783.29	379	57.48		
	Toplam	21973.50	381			

4. Tartışma

Ergenlerin benlik algılarını yordayan çeşitli değişkenlerin incelendiği bu çalışma sonucunda; akademik başarı, okulda yatılı olarak kalma ve akademik öz yeterlik inancının benlik algısının anlamlı yordayıcıları olduğu tespit edilmiştir. Bu değişkenler içinde en güçlü yordayıcı akademik öz-yeterlik inancıdır. Pajares ve Schunk (17), bazı araştırmacıların öz-yeterlik inancı ile benlik kavramını aynı anlamda kullandığını, bazılarının ise öz-yeterliği benlik algısının bir alt boyutu olarak gördüğünü belirtmektedirler. Aralarında güçlü ilişkiler olmasına rağmen son zamanlarda bu kavramların birbirinden ayrı olarak ele alınması gerektiği görüşü geniş kabul görmektedir (18). Özellikle akademik öz yeterlik inancının akademik benlik algısı ile daha yüksek ilişkiler gösterdiğine dair bulgular vardır (19). Telef (14) ergenlerin olumsuz benlik algıları arttıkça akademik öz-yeterliklerinin azaldığını bulmuştur. Hermann (20) ise olumlu benlik algısının sosyal öz-yeterliğe de anlamlı katkısı olduğunu belirtmiştir.

Ergenlerin benlik algılarını anlamlı düzeyde açıklayan diğer bir değişken ise akademik başarılarıdır. Çok boyutlu benlik kavramı modelleri akademik benlik algısını kapsamaktadır(21,2). Dolayısıyla akademik ortamın, bu ortamda yapılan değerlendirmelerin ve karşılaştırmaların benlik algısının gelişiminde önemli olduğu söylenebilir. Yapılan araştırmalarda akademik başarı ile genel benlik algısı arasında pozitif yönde fakat zayıf bir ilişkinin olduğu görülmektedir (5, 22). Öte yandan alana özgü benlik algısı ile o alandaki akademik başarının incelendiği çalışmalarda bu ilişkinin daha güçlü olduğu görülmektedir (17). Buna göre akademik başarının daha çok benlik kavramının akademik boyutu ile ilişkili olabildiği, sosyal ve duygusal boyutları açıklamada yetersiz kaldığı söylenebilir.

Okulda yatılı olarak kalma/kalmama durumunun da benlik algısını anlamlı düzeyde açıkladığı görülmüştür. Bu kapsamda okuduğu okulda yatılı olarak kalanların benlik algılarının yatılı olmayanlardan anlamlı derecede daha olumsuz olduğu sonucuna

ulaşmıştır. Güven (23) ve Halıcı (24) yatılı bölge okullarında ve ailelerinin yanında kalan öğrencilerin benlik kavramlarını karşılaştırdıkları çalışmalarda benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Bu araştırma sonuçlarına göre yatılı okuyan öğrencilerin benlik kavramı puanları ailelerinin yanında kalan öğrencilerden anlamlı düzeyde düşüktür. Bu sonuç üzerinde sosyo-ekonomik gelir düzeyinin etkili olabileceği düşünülmekle birlikte, benlik kavramının gelişiminde ailenin ve sosyal desteğin pozitif yönde etkili olduğu fikri ön plana çıkabilir.

Araştırma sonucunda; Meslek lisesi, Genel lise ve Anadolu lisesi öğrencilerinin benlik algılarının Fen lisesi öğrencilerinden anlamlı düzeyde daha olumlu olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun literatürde tartışmalı bir konu olduğu görülmektedir. Akademik başarı ve benlik algısı arasındaki olumlu ilişkiler düşünüldüğünde yüksek akademik başarıya sahip öğrencilerin gidebildiği Fen Liselerindeki öğrencilerin benlik algılarının da daha olumlu olması beklenen bir durumdur ve bunu destekleyen bulgular da vardır (25). Fakat literatüre bakıldığında genel (normal) okullarda oldukça yüksek benlik algısına sahip akademik olarak başarılı (hatta üstün yetenekli) öğrencilerin kendi standartlarındaki öğrencilerle eğitim gördüklerinde benlik algılarında negatif yönde bir etki olduğuna dair bulgular vardır (26, 27). Buna “büyük balık- küçük havuz” etkisi de denilmektedir. Marsh ve Hau (28) 26 ülkeyi kapsayan araştırmalarında bu etkiyi destekleyen sonuçlar elde etmişlerdir. Bu benzetmeye göre seçkin okullarda okuyan ve zeki arkadaşlara sahip olanlar, daha az seçkin okullarda okuyarlardan düşük benlik kavramına sahip olabilmektedirler. Ayrıca homojen (özel) ve heterojen sınıflarda öğrenim gören üstün yetenekli öğrencilerin benlik kavramlarının karşılaştırıldığı bir araştırma sonucunda, homojen gruptaki üstün yeteneklilerin benlik algılarında olumsuz etkiler görülmüş, buna bağlı olarak sınav kaygılarında da anlamlı düzeyde yükselme olduğu tespit edilmiştir (29).

Son olarak Türkçe-matematik alanını tercih eden öğrencilerin benlik algılarının fen bilimleri seçen öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Literatürde farklı akademik alanların (matematik, İngilizce vb.) o alanla ilgili benlik kavramı üzerindeki etkilerinin incelendiği çalışmalar yer almaktadır (6). Fakat akademik alanlara göre genel benlik kavramındaki farklılıkların araştırıldığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bulgu önceki bulgu ile bağlantılı olarak, Fen lisesi öğrencilerinin daha çok fen bilimleri alanını seçmelerinden kaynaklanan bir sonuç olduğu düşünülmektedir.

Sonuç olarak, akademik başarı, okulda yatılı olma durumu ve akademik öz-yeterlik inancı değişkenleri ergenlerin benlik algılarını anlamlı şekilde yordamaktadır. Ayrıca öğrencilerin benlik algılarında okul türü ve sosyo-ekonomik gelir düzeyine göre anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları vardır. Seçilen bağımsız değişkenlerin sayıca az olması bunlardan biridir. Verilerin öğrencilerin kişisel ifadelerine dayalı olması bir başka sınırlılık olarak kabul edilebilir. Bu çalışmada benlik algısı bağımlı, akademik başarı ve akademik-öz yeterlik bağımsız değişkenler olarak seçilmiştir. Oysa bu de-

ğişkenler arasındaki ilişki karşılıklı olabilir. Bu ilişkisel yapının ergenlerle diğer gruplar arasında karşılaştırmalar yapılmasıyla ve daha çok sayıdaki değişkenin araştırma modeline katılmasıyla incelenmesi önerilmektedir.

5. Kaynaklar

1. Budak, S. (2003). Psikoloji Sözlüğü (2. Basım), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
2. Woolfolk, A. E. (1998). Educational Psychology (Seventh Edition), Boston: Allyn& Bacon.
3. Carroll, A., Houghton, S., Wood, R. et al. (2007). Multidimensional self-concept age and gender differences in Australian high school students involved in delinquent activities. *School Psychology International*, 28, 237–256.
4. Swan, W.B., Chang-Schneider, C. & Larsen McClarty, K. (2007). Do people's self-views matter? Self-concept and self esteem in everyday life. *American Psychologist*, 62, 84-94.
5. Eggen, P. & Kauchak, D. (1997). Educational Psychology Windows on Classrooms (Third Edition), New Jersey: Prentice-Hall Inc.
6. Schunk, D. H. (2009) Öğrenme Teorileri: Eğitimsel Bir Bakışla (5. Basım), M. Şahin (Çev. Ed.), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
7. Baumeister, R. F., Campbell, J., Krueger, J. I. et al. (2003). Does high self-esteem cause better performance, interpersonal success, happiness, or healthier lifestyles? *Psychological Science in the Public Interest*, 4, 1-44.
8. Yenidünya, A. (2005). Lise Öğrencilerinde Rekabetçi Tutum, Benlik Saygısı ve Akademik Başarı İlişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
9. Pehlivan, H. & Köseoğlu, P. (2010). Ankara Fen Lisesi öğrencilerinin biyoloji dersine yönelik tutumları ile akademik benlik tasarımları arasındaki ilişki. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38, 225-235.
10. Pajares, F. (1996). Self-efficacy beliefs in academic settings. *Review of Educational Research*, 66, 543- 578.
11. Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanism in human agency. *American Psychologist*, 37, 122-147.
12. Bandura, A. (1999). Exercises of personal and collective efficacy in changing societies”, Albert Bandura (Ed.) Self-Efficacy in Changing Societies (Third Edition), (pp.1-45), Cambridge University Press.
13. Pajares, F. ve Johnson, M. J. (1996). Self-efficacy beliefs in writing of high school students: A path analysis. *Psychology in the Schools*, 33, 163-175.
14. Telef, B.B. (2011). Öz-Yeterlikleri Farklı Ergenlerin Psikolojik Semptomlarının İncelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
15. Öner, N. (1997). Türkiye’de Kullanılan Psikolojik Testler (3. Basım), İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
16. Kemer, G. (2006). The Role of Self-Efficacy, Hope, and Anxiety in Predicting University Entrance Examination Scores of Eleventh Grade Students, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi.

17. Pajares, F. & Schunk, D. H. (2001). Self-beliefs and school success: Self efficacy, self-concept, and school achievement, R. Riding & S. Rayner (Eds.), *Perception* (pp. 239-266), London: Ablex Publishing.
18. Schunk, D. H. & Pajares, F. (2005). Competence perceptions and academic functioning, Andrew J. Eliot & Carol S. Dweck (Ed.), *Handbook of Competence and Motivation*, (p. 85-105), New York: The Guilford Press.
19. Bong, M. & Skaalvik, E. M. (2003). Academic self-concept and self-efficacy: How different are they really? *Educational Psychology Review*, 15 (1),1-40.
20. Hermann, K. S. (2005). The Influence of Social Self-efficacy, Self-esteem and Personality Differences on Loneliness and Depression. Unpublished Doctoral Dissertation. Ohio State University.
21. Marsh, H. W. & Shavelson, R. J. (1985). Self-concept: Its multifaceted, hierarchical structure. *Educational Psychologist*, 20, 107-125.
22. Wylie, R. C. (1979). The-Self Concept: Theory and Research on Selected Topics, Volume 2, University of Nebraska Press.
23. Güven, M. (1996). Yatılı İlköğretim Bölge Okulunda ve Ailesinin Yanında Okuyan Öğrencilerin Benlik Kavramı Düzeyleri. Yayınlanmamış Doktora Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
24. Halıcı, P. (2005). Yatılı İlköğretim Bölge Okuluna Devam Eden ve Ailesi ile Birlikte Yaşayan 12-14 Yaş Grubu Çocukların Saldırganlık Eğilimleri İle Benlik Kavramlarının İncelenmesi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
25. Loeb, R. C. & Jay, G. (1987). Self-concept in gifted children: Differential impact in boys and girls”, *Gifted Child Quarterly*, 31, 9-14.
26. Coleman, J. M. & Fults, B. A. (1982). Self-concept and the gifted classroom: The role of social comparisons. *Gifted Child Quarterly*, 26, 116-20.
27. Hoogeveen, L., van Hell, J. G., & Verhoeven, L. (2009). Self-concept and social status of accelerated and nonaccelerated students in the first 2 years of secondary school in the Netherlands. *Gifted Child Quarterly*, 53, 50-67.
28. Marsh, H. W. & Hau, K. (2003). Big-Fish-Little-Pond Effect on academic self-concept: A cross cultural (26-country) test of negative effects of academically selective schools. *American Psychologist*, 58, 364-376.
29. Zeidner, M. & Schleyer, E. J. (1998). The Big-Fish–Little-Pond Effect for Academic Self-Concept, Test Anxiety, and School Grades in Gifted Children. *Contemporary Educational Psychology*, 24, 305–329.

EXTENDED ABSTARCT

Introduction: Self-concept is defined as overall of ideas, feelings and attitudes such as persons’ own identity, asset, capabilities, limits, value judgments, aims or with a shorter expression individuals’ mental chart (1). Self-concept which began to develop from early childhood period, gains a significant acceleration in adolescence.

Since individuals always tend to compare their own performances both their own standards and their peers in this period, internal and external (social) comparisons are both important in development of self-concept (2). In this period the importance of school atmosphere and academic life is great (6). Researches show that there are positive relations between students' self concepts and academic success (8,9).

It is known that self-efficacy which is described as individuals' feelings about his capability, power, skills have also important effect on adolescents' self-concept (10). The self-efficacy concept which emerged first time with Social Learning Theory, included personal judgments about how good individual could perform the necessary actions in order to manage the possible circumstances (11). Individual's self belief about successful completion of academic tasks is defined as academic self-efficacy. Student's aims, motivation levels, academic successes effect self-efficacy belief about their learning and gaining better academic successes (6).

Self concept is a multi-faceted structure and effected by many variables. In this study investigation of some variables analyzing adolescent's self-efficacy is aimed. In this context, in what level variables such as self-efficacy belief, academic success, boarding schooling, gender and age could explain adolescent's self-efficacies are researched. Beside this, in adolescent's self perceptions school type, socio-economic income level and differences relied on academic areas they chose are also investigated.

Method: Research group is formed by 382 student who are randomly selected from eight different secondary schools in Trabzon. 196 of them are female (51.3%) and 186 of them are male(48.7%) in the research group and average age is 16.15 (SD=1.16). Student's last semester academic marks are among 40-98 and the average of their marks is 74.38. Research data were obtained from Information Form, Piers Harris Self Conception Scale for Children (15) and Academic Self-Efficacy Scale (16). Data were analyzed with SPSS 15.0 package program. In this concept, beside descriptive statistical techniques, Pearson Correlation, multi-dimensional regression analysis and ANOVA techniques are used.

Results: In correlation analysis, meaningful relation between self concept and academic success ($r = -.18, p < .01$) and age ($r = -.15, p < .01$) negative direction, between self-efficacy ($r = .16, p < .01$) positive direction are found.

As a result of regression analysis, variables explain %11 of total variance ($F_{(5,376)} = 9.68, p = .001$). According to this, academic success ($\beta = -.12, p < .05$), boarding schooling ($\beta = .14, p < .05$) and self efficacy belief ($\beta = .30, p < .05$) provide original contribution to the model; age ($\beta = .01, p > .05$) and gender ($\beta = -.01, p > .05$) does not provide original contribution to the model.

There were significant differences among self-concept of adolescences in terms of school kinds ($F_{(3,378)} = 8.78, p < .05$) and selected academic area ($F_{(2,379)} = 6.10, p < .05$).

Discussion and Conclusion: As a result of this study, examining different variables which investigate adolescent's self perception, academic success; boarding schooling and academic self-efficacy belief are meaningful investigator. Among these variables the most powerful investigator is self-efficacy belief. Especially there are findings that academic self efficacy show higher relations with academic self perception (19). Telef (14) found that while adolescent's negative self perception arising, their academic self efficacies decreasing.

Another variable that explain adolescent's self perceptions in a meaningful level is academic success. Academic setting, evaluations and comparisons have important role in development of self perception (21,2). In the researches done, there is positive but slight relation between academic success and general self perception is seen (5,22). Furthermore, in the researches which investigate self perception especially for the area and academic success related with that area, it is explained that this relation is more powerful (17). According to this, it can be said that academic success is more likely related with academic dimension of self concept, and failed in explaining social and emotional aspects.

Self perceptions of boarding school students are meaningfully more negative than non-boarding students'. In their studies which they compared self concepts of boarding school students' and students who are living with their families, Güven (23) and Halıcı (24) reached to same results. Along with taking into consideration of socio-economic income level can have an effect on this finding of our research, the idea of family and social support have effect on positive side in development of self concept may come into front.

As a result of the study, it is found that self perceptions of Vocational High School, General High School and Anatolian High School students are meaningfully more positive than Science High School students. It is seen that this case is a controversial issue in the literature. While thinking the positive-sided relations between academic success and self perception, it is an expected case that self perceptions of students of Science High Schools, which admit students who hold high academic success, more positive and there are findings supporting this idea (25). However when looked to the literature, there are findings explaining that there is a negative-sided effect in self perceptions of the students who has high self perception and academically successful (even gifted) in general (normal) schools when students who get education with the students in their standards (26, 27).

As a result, academic success, boarding schooling and academic self-efficacy belief variables meaningfully investigate the self perceptions. Beside this, it is seen that there meaningful differences in student's self perception according to school type and socio-economic income level. In further studies the effects of non-academic different variables on self perception can be studied. For richer results in the studies, it is advisable to use measuring instruments which take self perception as multi-dimensional.